

Věc: oponentský posudek bakalářské práce Tomáše Hampla s názvem *Science fiction a literární kánon*

Autor posudku: Jakub Češka

Autor hodlá ve své práci odpovědět na otázku, zda-li může být science fiction dobrou literaturou. Poněkud nezřetelná otázka, protože není na první pohled jasné, jaké kritérium pro kvalitní literaturu požaduje. Navíc rozlišení na vysokou a nízkou literaturu není v literární teorii na pořadu dne. Je však nesporné, že literární díla bývají etablována teorií, Umberto Eco ve Skepticích a těšitelích etabluje žánr komiksu, Bachtin Rabelaisův román, Haškovy Osudy lze napnout do kontextu světové války, úsporné narativní výstavby, atp. Autorova snaha je tedy pochopitelná.

Problematická je však jeho práce se sekundární literaturou. Není mi jasné, proč se vydá po stopách literárního kánonu, jeho možných explikacích, etymologie atp., stejně tak proč je jako příklad kánonu uveden seznam beletrie k maturitě na gymnáziu v Havlíčkově Brodě, navíc není jasné hledisko výběru. Těžko říci, zda-li je v současném diskursu otázka kánonu prvořadá, jak autor v úvodu píše, ale i tak není jasné, z jakých pozic toto tvrdí, jelikož na příslušném místě nenalezneme žádný odkaz. Autor zřídka odkazuje, což činí jeho práci obtížně čitelnou. Práce má tak v první teoretizující části převážně kompilační charakter, teze nejsou ve své obecnosti zrovna zřetelné. Při definici fantastiky autor začíná vlastní volnou úvahou, aby poté odkázal na Neffovu Encyklopedii literatury science fiction, což není zrovna náležitý referenční rámec. Nesouměrně reflexivnější pojetí fantastiky podává Todorov v *Úvodu k literární fantastice*. S takovým pojetím by bylo možné dále pracovat. Důsledky vágně vymezeného pojmu fantastiky lze poté sledovat kupř. na s. 23, kde autor píše, že do kategorie science fiction lze zařadit veškerá moderní a postmoderní díla. Pokud by tomu tak bylo, ztratil by záměr práce smysl, neboť by úvodní otázka byla rozřešena. Dílo Kafkovo a Joyceovo, které autor uvádí, bývá byť jen obecným míněním považováno za vysokou (a tedy hodnotnou) literaturu. Na s. 24 uvádí definici science fiction, podle mého soudu poněkud nejasnou. Mohl by ji autor vyložit a doložit na konkrétních příkladech?

Sporé odkazování, a tedy nedoloženost jednotlivých tezí, je patrné i z dalších částí. Kupříkladu autor tvrdí, že „styl je ryze moderním pojmem, je výsledkem buržoazní revoluce“ (s. 27) – na základě čeho a co tím míní? Na konci s. 29 a na začátku s. 30 tvrdí něco o stylu a o formalistické interpretaci literatury. Mohl by tvrzení vyložit a případně doložit?

V práci autor podle mého soudu zohledňuje mnoho aspektů (kánon, topiku, styl, dějiny science fiction, nespontánní touhu, karneval, Lukacsovu teorii románu), aniž by však vzal jednu z perspektiv vážně; ta by pak teprve mohla nést práci vlastní dikcí. V práci však není přítomno vyhraněné stanovisko, první teoretizující část má takto převážně kompilační charakter: např. na s. 30-33 autor parafrázuje jisté závěry Auerbachovy *Mimésis*.

Nezřetelná dikce je patrná i v interpretaci Čapkova románu *Krakatit*. V interpretaci opět není zřejmé, oč mu běží, zda-li o to, že v *Krakatitu* lze odhlalit nespontánní touhu a z tohoto titulu jde o román, nebo že se jedná o science fiction, nebo o apokalyptickou předzvěst samotného Čapka. Zejména poslední hledisko je na pováženou, neboť v něm autor přehlíží jednotlivé úrovně vypovídání, pokud jde o literární dílo. Práce tak vzbuzuje dojem klopotné cesty k důkazu, že román *Krakatit* patří do žánru science fiction, a jelikož jej autor shledává hodnotným, vyvozuje z toho, že science fiction může být dobrou literaturou. Tím uzavírá dvojznačnou úvodní otázku (je či může být). Autorova poslední věta však zpochybňuje vlastní výstavbu práce: „O tom, zda konkrétní science fiction dílo je či není dobré, však nerozhoduje jeho příslušnost k žánru. Rozhodující je vnitřní kvalita díla...“ (s. 49) Proč tedy řešit vztah žánru ke kánonu? Proč tranzitivně vykazovat existenci kvalitního díla v žánru science fiction,

když o to nejde? Nestačilo se nakonec podívat na to, zda je Krakatit kvalitní román? Zde by vězel problém v tom, že kritéria kvality nejsou zřejmá.

Práci nedoporučuji k obhajobě.

Jakub Češka